

หลักกสิกรรมธรรมชาติ 10 ขั้นตอน

หลักกสิกรรมธรรมชาติ คือ หลักการพื้นฐานในการจัดการดิน น้ำ ป่า และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เน้นความเข้าใจเพื่อสร้างความสมดุลของระบบนิเวศเลียนแบบธรรมชาติ ใช้ในการจัดการพื้นที่ แก้ปัญหาและป้องกัน น้ำท่วม น้ำแล้ง สร้างป่า พัฒนาคนด้านชีวิต จิตใจ และพัฒนาสังคมแห่งการแบ่งปันตามวิถีพอเพียง โดยแบ่งเป็น 10 ขั้นตอน ได้แก่

1. การจัดการกลุ่ม สำรวจพื้นที่ แบ่งหน้าที่ แบ่งคน สร้างความสามัคคี

เริ่มจากการสำรวจพื้นที่เพื่อให้รู้บริบทของพื้นที่ทั้งเรื่อง ดิน น้ำ ลม ไฟ เช่น ทิศทางของแสง และทิศทางของลม เป็นต้น จากนั้นจึงแบ่งงาน แบ่งคน ทำให้เกิดความเข้าใจและความรักสามัคคีของทีมงาน โดยมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาพื้นที่

2. การเตรียมพื้นที่

ขุดปรับพื้นที่ให้เรียบร้อย โดยออกแบบให้สามารถเก็บกักน้ำได้ด้วยการขุดหนอง คลองไส้ไก่ และทำฝาย ทำทางเดินและสะพาน แล้วปรับพื้นที่ให้พร้อมสำหรับการเพาะปลูก โดยใช้วัสดุที่หาได้ในพื้นที่เพื่อให้กลมกลืนกับธรรมชาติ

3. ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง แบบป่า 5 ระดับ

ปลูกป่า 3 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ และไม้เศรษฐกิจ เพื่อสร้างประโยชน์ 4 อย่าง คือ พอกิน พอใช้ พออยู่ และพอร่วมมือ ด้วยการปลูกไม้ 5 ระดับ ได้แก่ ไม้สูง ไม้กลาง ไม้เตี้ย ไม้เลื้อยเถาวัลย์ และไม้หัวใต้ดิน

- ไม้สูง สำหรับสร้างที่อยู่อาศัย และเป็นไม้เศรษฐกิจ
- ไม้กลาง เช่น ไม้ผลชนิดต่าง ๆ
- ไม้เตี้ย ได้แก่ พืชผักสวนครัวนานาชนิด
- ไม้เลื้อยเถาวัลย์ เช่น รางจืด พักข้าว
- ไม้หัวใต้ดิน เช่น ขิง ข่า มันชนิดต่าง ๆ

การปลูกป่า 5 ระดับ เป็นการสร้างระบบนิเวศให้สิ่งมีชีวิตได้เกื้อกูลกัน ตั้งแต่จุลินทรีย์ที่ทำหน้าที่ช่วยย่อยสลายซากพืชซากสัตว์ ไบโอมจากต้นไม้ใหญ่ที่ร่วงลงมาจะทับถมกลายเป็นปุ๋ยของพืช ดินก็จะมีความอุดมสมบูรณ์

4. ปลุกแผก อนุรักษ์ดินและน้ำ

การปลูกหญ้าแผกมีประโยชน์ในการป้องกันการพังทลายของหน้าดิน เพราะรากของหญ้าแผกมีความยาวหลายเมตรทำให้สามารถยึดเหนี่ยวดินได้ดี อีกทั้งยังทำให้เกิดการถ่ายเทอากาศลงไปในดินชั้นล่าง ทำให้ดินร่วนซุย เกิดความชื้น และมีจุลินทรีย์หลากหลายชนิด

5. ปลูกดอกไม้ เพื่อบริหารแมลง

เมื่อเราอนุรักษ์แมลงหลากหลายชนิด ก็จะทำให้เกิดการเกื้อกูลในระบบนิเวศ โดยใช้ธรรมชาติควบคุมธรรมชาติ ด้วยการใช้ตัวห้ำ ตัวเบียน ในการควบคุมแมลงศัตรูพืช

- ตัวห้ำ กินแมลงศัตรูพืช กินเพลี้ย
- ตัวเบียน เข้าไปวางไข่ ทำให้หนอนไม่สามารถเจริญเติบโต

6. การหมักดินด้วยฟางหรือเศษใบไม้แห้ง

“อย่าปอกเปลือกเปลือยดิน” การหมักดินเป็นหัวใจสำคัญของการฟื้นฟูดินให้กลับคืนมามีชีวิต เพราะการหมักดินจะทำให้อุณหภูมิสูงขึ้น เกิดความร้อนขึ้น ทำให้สิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ ที่อาศัยอยู่ในดินเจริญเติบโตและทำงานได้ดี

หมักดินด้วยฟางข้าว ใบไม้ หรือหญ้าหลากหลายชนิด ยิ่งมากชนิดยิ่งดี โดยในช่วงที่อากาศแห้งแล้งให้หมักหนาหนึ่งฝ่ามือ แนวตั้ง ส่วนในฤดูฝนที่อากาศมีความชื้นมากอยู่แล้วให้หมักหนาหนึ่งฝ่ามือแนวนอน

7. การเลี้ยงดินใส่ปุ๋ยอินทรีย์ “แห้งขาม-น้ำขาม”

“เลี้ยงดิน ให้ดินเลี้ยงพืช” ดินที่ไม่มีชีวิตต้องฟื้นฟูด้วยการให้อาหารดินด้วยการผสมปุ๋ยหมัก เป็นการเลียนแบบชีววัฏจักรที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เรียกว่า “แห้งขาม” ด้วยการใส่ปุ๋ยจากธรรมชาติมาโรยใส่ฟางที่เราหมักไว้ แล้วตามด้วยปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพที่เรียกว่า “น้ำขาม” ด้วยน้ำหมักสมุนไพร 7 รส ซึ่งรสที่ใช้มากในภาคเกษตรคือ สมุนไพรรสจืด เพราะสามารถช่วยชำระล้างสารพิษในดินและน้ำ ช่วยให้จุลินทรีย์เจริญเติบโตและช่วยย่อยสลายซากพืชซากสัตว์ให้กลายเป็นปุ๋ยได้อย่างดี ดินก็จะดีขึ้น

8. การท่องเที่ยวเชิงดิน

เป็นหลักการในการปฏิบัติเพื่อฟื้นฟูดิน เพื่อต่อยอดให้ปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน ได้แก่

“เลี้ยงดิน ให้ดินเลี้ยงพืช”

“Feed the soil and let the soil feed the plant.” (อังกฤษ)

“เจียมได้ ออຍได้ เจียมตะน้า” (ขอม)

“เลี้ยงทะเล อัดทะเล เลี้ยงละชีว” (ซอง)

“เลี้ยงแม่ธรณี ให้แม่ธรณีเลี้ยงแม่โพสพ”

9. ศิลปะ ความสวยงาม ความเรียบร้อยของแปลง

นอกจากเราจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในด้านกิจกรรมธรรมชาติแล้ว พื้นที่ของเราควรจะมี ความสวยงามเพื่อจรรโลงจิตใจ ด้วย โดยเริ่มจากการออกแบบที่เป็นสัดส่วน จัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมทั้งการใช้อาศัยพักพิงรวมทั้งพักผ่อนหย่อนใจ การดูแลพื้นที่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย อย่าปล่อยให้รกเพื่อให้เกิดภัยจากสัตว์ร้าย โดยหมั่นตัดแต่งกิ่งที่รกออกเพื่อให้เข้าถึงดูแลได้ง่าย ไม่บดบังกัน เพื่อให้ต้นไม้ได้รับแสงแดด เจริญเติบโต และให้ผลผลิตได้อย่างเต็มที่

10. การจัดเก็บอุปกรณ์ ล้างทำความสะอาด จัดวางให้เป็นระเบียบ

อุปกรณ์การเกษตรนับเป็นเครื่องทุ่นแรงสำหรับกิจกรรมที่ทำให้ได้งานที่มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็น จอบ เสียม พลั่ว บั้งก็ และอื่น ๆ ให้ทำความสะอาดอุปกรณ์ทุกครั้งหลังใช้งาน หากชำรุดก็ควรซ่อมแซม และการจัดเก็บให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย เพื่อที่จะได้หยิบใช้ได้ง่ายและปลอดภัยไม่เกิดอันตราย

ปรับหลักการให้เหมาะสมกับข้อจำกัด

หลักการทั้ง 10 ข้อนี้เป็นแนวทางในการ “ตรวจแปลง” แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องทำทุกข้อ ให้เลือกทำตามความเหมาะสมของสภาพภูมิศาสตร์และสังคมศาสตร์ของแต่ละพื้นที่

กิจกรรมธรรมชาติ คือ วิถีชีวิตของคนเรา การดูแลดิน น้ำ ป่า เป็นหน้าที่ของทุกคน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างมนุษย์กับโลกใบนี้ เพื่อเป้าหมายในการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนของมวลมนุษยชาติ